

Bożena Szewczul

Kollokwium habilitacyjne ks. dra Grzegorza Leszczyńskiego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 48/1-2, 289-292

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE KS. DRA GRZEGORZA LESZCZYŃSKIEGO

Dnia 26 października 2004 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyło się kolokwium habilitacyjne ks. dra Grzegorza Leszczyńskiego, kapłana Archidiecezji Łódzkiej, wikariusza sądowego Trybunału Metropolitalnego Łódzkiego, adiunkta na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie. Podstawę przewodu habilitacyjnego stanowiła rozprawa pt. *„Exclusio boni fidei jako symulacja zgody małżeńskiej (kan. 1101 §2 KPK)*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2004, ss. 280. Recenzentami rozprawy byli: ks. prof. dr hab. Jan Dyduch (PAT), ks. prof. dr hab. Ryszard Szychemiler (UWM) i ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak (UKSW). Kolokwium habilitacyjnemu przewodniczył Dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW ks. prof. dr hab. Julian Kałowski.

Wierność wzajemna małżonków, w oparciu o biblijną zasadę jedności, od początku Kościoła rozpatrywana była nie tylko w charakterze obowiązku, ale jednocześnie elementu, który gwarantuje rozwój małżeństwa. Wierność ta, w mentalności współczesnych ludzi, nie zawsze znajduje jednoznaczne rozumienie, stając się przyczyną rozkładu małżeństwa, a w niektórych przypadkach również jego nieważności. Współczesny człowiek żyje bowiem w środowisku ukształtowanym przez kulturę wolności myśli i zachowań. Wolność tak pojęta rodzi w mentalności człowieka nie tylko możliwość istnienia tzw. wolnych związków, ale również neguje potrzebę dochowania wierności małżeńskiej od samego początku zaistnienia małżeństwa. Mentalność człowieka wolnego, propagowana przez media i niektóre kultury tzw. postępu, może stać się przyczyną nie tylko błędnego rozumienia wartości wierności małżeńskiej, ale również skłonić wolę człowieka, który zawiera małżeństwo, do zastrzeżenia sobie prawa do relacji pozamałżeńskich, wykluczających wyłączność owego prawa w odniesieniu do osoby współmałżonka.

Kwestia dotycząca wykluczenia dobra wierności małżeńskiej, zarówno w kanonistyce jak i orzecznictwie, na przestrzeni lat traktowana była marginalnie. Stąd, w porównaniu do innych tytułów nieważności małżeństwa, wykluczenie dobra wierności znajdujemy w niewielu wyrokach rotalnych, a i sama kwestia podejmowana jest w niewielkiej ilości artykułów i pozycji książkowych. Sformułowany

przez ks. dra G. L e s z c z y ń s k i e g o tytuł rozprawy wskazuje pośrednio na to, że *exclusio boni fidei* stanowi symulację (częściową) zgody małżeńskiej – jako wykluczenie istotnego elementu małżeństwa – co określa generalnie kan. 1101 § 2 KPK. Właśnie to stwierdzenie należy uznać za wiodącą tezę opracowania.

Rozprawa habilitacyjna ks. dra G. L e s z c z y ń s k i e g o składa się z pięciu rozdziałów zatytułowanych kolejno: (1) Symulacja a zgoda małżeńska, (2) Pojęcie *bonum fidei*, (3) Przedmiot wykluczenia *bonum fidei*, (4) Sposób wykluczenia *bonum fidei*, (5) Dowodzenie wykluczenia *bonum fidei*.

W pierwszym rozdziale Autor ukazał zarówno współczesne rozumienie małżeństwa w jego personalistycznym wymiarze, jak i przedmiot zgody małżeńskiej, określony w kan. 1057 § 2 KPK. Te systematyczne rozważania dotyczące zarówno małżeństwa, jak i przedmiotu zgody małżeńskiej, pozwoliły Autorowi przedstawić w dalszej części rozdziału kwestię dotyczącą rozumienia symulacji małżeństwa, z uwzględnieniem relacji zachodzącej między przedmiotem zgody małżeńskiej, a wykluczeniem istotnego elementu, czy też istotnego przymiotu małżeństwa, a jednocześnie sformułować istotne dla tematu rozprawy pytanie dotyczące umiejscowienia przedmiotu wykluczenia dobra wierności pośród istotnych elementów lub istotnych przymiotów małżeństwa, o których generalnie mówi kan. 1101 § 2 KPK.

W rozdziale drugim Autor podjął kwestię historyczną dotyczącą pochodzenia dobra wierności, zwracając uwagę na aspekty istotne, a mianowicie na rozumienie jedności węzła małżeńskiego i wynikającego z niej obowiązku wierności. Poczynając od prawa rzymskiego, poprzez biblijne podstawy rozumienia jedności i wierności małżeńskiej, teologię patrystyczną, Autor podjął się interpretacji omawianej kwestii szczególnie w dziełach św. Augustyna i św. Tomasza z Akwinu.

W trzecim rozdziale Autor podjął się określenia przedmiotu wykluczenia dobra wierności, poczynając od okresu przedkodeksowego, poprzez rozumienie tej kwestii w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r., orzecznictwie oraz Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. Ewolucja rozumienia pojęcia *bonum fidei* na przestrzeni lat spowodowała, że orzecznictwo zaczęło odnosić wykluczenie dobra wierności, wbrew tradycyjnemu rozumieniu tej kwestii, nie tylko do wykluczenia przymiotu jedności, ale również do zanegowania wyłącznego prawa współmałżonka do aktów seksualnych, przy jednoczesnym nie przekazaniu tegoż prawa nikomu. Współczesne rozumienie *bonum fidei* idzie jednak dalej, gdyż nie tylko rozszerza tradycyjne ujęcie tej kwestii, ale zdaje się dokonać rozdzielenia między jednością i wiernością małżeńską. Przyjmując owo rozróżnienie ks. dr G. L e s z c z y ń s k i stwierdził, że *bonum fidei* jako przedmiot symulacji częściowej, nie odnosi się do *unitas* małżeństwa, ale do *fidelitas*, czyli wierności. Stąd *exclusio boni fidei* nie należy utożsamiać z wykluczeniem *unitas*, ale z wykluczeniem *fidelitas*. Skoro zatem kan. 1101 § 2 KPK, określając przedmiot symulacji częściowej zgody małżeńskiej, wskazuje na

istotny element małżeństwa lub istotny przymiot małżeństwa, Autor zdecydowanie opowiedział się za uznaniem *exclusio boni fidei* jako symulacji zgody małżeńskiej w postaci wykluczenia istotnego elementu małżeństwa.

Rozdział czwarty rozprawy stał się wykładem analityczno-systematycznym na temat formy i sposobów wykluczenia dobra wierności małżeńskiej. Autor w tej części nie tylko sprecyzował jednoznacznie rozumienie określenia *positivus actus voluntatis*, ale przede wszystkim wskazał na konkretne, możliwe jego zdaniem sposoby wykluczenia *bonum fidei*. Sposoby te, wypracowane przez orzecznictwo, z oczywistych względów wynikają z samego rozumienia dobra wierności jako przedmiotu symulacji.

Ostatni piąty rozdział rozprawy został poświęcony zagadnieniom procesowym dotyczącym kwestii wykluczenia dobra wierności małżeńskiej. Autor dokonał analizy przyjętych w orzecznictwie środków dowodowych, takich jak *confessio iudicialis* i zeznania świadków, jak i wypracowanych przez nie domniemań. Ponadto wskazał na możliwe jego zdaniem przyczyny wykluczenia dobra wierności oraz określił moc dowodową okoliczności towarzyszących, poprzedzających i następujących po zawarciu małżeństwa przez kontrahentów, zwracając uwagę na konieczność zaistnienia faktów pewnych i określonych, stanowiących podstawę domniemań sędziowskich. W ostatnim fragmencie rozprawy Autor dokonał zestawienia tytułu wykluczenia dobra wierności oraz innych tytułów nieważności małżeństwa pozostających z nim w ścisłej relacji, takich jak błąd determinujący wolę, wykluczenie dobra małżonków oraz zgoda warunkowa.

Zasadnicza trudność przedsięwzięcia ks. G. L e s z c z y ń s k i e g o polegała na konieczności zajęcia jednoznacznej pozycji w odniesieniu do kwestii, która na przestrzeni lat znajduje tak samo wielu przeciwników, jak i zwolenników. Ponadto zadaniem Habilitanta było jednoznaczne sformułowanie przedmiotu wykluczenia dobra wierności, jego sposobów, oraz wyprowadzenie wniosków procesowych, istotnych szczególnie dla praktyki sądowej. Trzeba podkreślić, że Autor realizując postawione sobie cele, gruntownie wykorzystał materiał źródłowy, w zdecydowanej większości oparty na orzecznictwie, a także literaturę pomocniczą, zarówno polską, jak i obcojęzyczną.

Recenzenci rozprawy habilitacyjnej ks. dra G. L e s z c z y ń s k i e g o ocenili, że przejrzystość ukazał on wzajemne relacje zachodzące między przymiotem jedności węzła małżeńskiego a dobrem wierności małżeńskiej, w sposób jednoznaczny podejmując dyskusję z wieloma autorami, często wyrażającymi opinie przeciwne. Autor przedstawiając swoje stanowisko w omawianej kwestii, skądinąd rzadko podejmowanej i dyskutowanej, wytyczył też konkretne szlaki dla rozwoju kanonistyki i orzecznictwa w Polsce, szczególnie w odniesieniu do praktyki sądowej orzekania w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa prowadzonych z tytułów *exc-*

lusio unitatis oraz *exclusio boni fidei*. Przystępny, prawniczy język, którym posłużył się Autor, a ponadto logiczna metoda wywodu świadczy nie tylko o obszernej wiedzy w podjętej tematyce, ale również sprawia, że pozycję ks. dra G. L e s z c z y ń s k i e g o czyta się łatwo.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego, biorąc pod uwagę pozytywną ocenę rozprawy habilitacyjnej i całego dorobku naukowego Habilitanta oraz wynik kolokwium habilitacyjnego, podjęła uchwałę w sprawie nadania ks. drowi G. L e s z c z y ń s k i e m u stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Dnia 21 marca 2005 roku Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych zatwierdziła uchwałę Rady Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o nadaniu ks. G. L e s z c z y ń s k i e m u stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Bożena Szewczul

DOKTORAT KS. STANISŁAWA PAWLIKA

Dnia 14 grudnia 2004 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej ks. mgra Stanisława P a w l i k a, kapłana diecezji częstochowskiej, absolwenta wyżej wymienionego Wydziału.

D o k t o r a n t przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *Posługa charytatywna Kościoła w uchwałach polskich synodów po Soborze Watykańskim II*. Praca doktorska zastała napisana pod kierunkiem ks. prof. UKSW dra hab. Józefa W r o c e ń s k i e g o. Recenzentami rozprawy byli: ks. prof. dr hab. Stanisław T y m o s z (KUL) oraz ks. prof. UKSW dr hab. Janusz G r ę ź l i k o w s k i.

Kościół od wieków jest wierny swemu charytatywnemu posłannictwu, wpływającemu z ewangelicznego przesłania Chrystusa. Obecnie, temat posługi charytatywnej należy do wciąż aktualnych i istotnych w związku z ciągłym ubożeniem społeczeństwa. Świadczy o tym ustawodawstwo polskich synodów diecezjalnych i plenarnych. Zagadnieniu niesienia pomocy ludziom ubogim i potrzebującym poświęciły one wiele miejsca. Nie pominął go także II Polski Synod Plenarny. W jednym z jego dokumentów obszernie przedstawiono naukę o chrześcijańskim miłosierdziu, omówiono współczesne wyzwania oraz sposoby udzielenia na nie odpowiedzi.